

AM 2010/2 - DV

Mediarecht / Droits des médias

Recente arresten van het E.H.R.M. in verband met artikel 10 E.V.R.M. (vrijheid van meningsuiting en informatie)

Januari 2010

Arrêts récents de la C.E.D.H. se rapportant à l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme (liberté d'expression et d'information)

Janvier 2010

- Petyo Petkov t. Bulgarije, 7 januari 2010
- Gillan and Quinton t. Verenigd Koninkrijk, 15 januari 2010
- Nisbet Özdemir t. Turkije, 19 januari 2010
- *Laranjeira Marques Da Silva t. Portugal*, 19 januari 2010
- Özer (n° 2) t. Turkije, 26 januari 2010
- Ürper e.a. (n° 2) t. Turkije

We beginnen weer met Turkije. In de zaak Özer (n° 2) t. Turkije is de eigenaar en hoofdredacteur van het maandblad Yeni Dünya İçin Çağrı veroordeeld in toepassing van art. 159 van het Turkse Strafwetboek. Dit artikel bestraft het publiek beledigen van de "morele persoonlijkheid" van de regering en van de Turkse staat. Wegens een artikel met scherpe kritiek op het gevangenisregime en op het doden en de onmenselijke behandeling van 'revolutionaire' gevangenen, werd het betreffende nummer in beslag genomen en Özer strafrechtelijk veroordeeld. Het Europees Hof stelt evenwel een inbreuk vast op art. 10 E.V.R.M. Het Hof wijst er vooral op dat "les autorités d'un État démocratique doivent tolérer la critique, lors même qu'elle peut être considérée comme provocatrice ou insultante" (§ 32). Het Hof is van oordeel dat de Turkse regering "n'a cité aucun passage indiquant que les écrits litigieux préconisaient la poursuite de la violence, qu'ils appelaient à une vengeance sanglante ou qu'ils justifiaient des actes terroristes pour atteindre leurs objectifs (..). Ceux-ci n'étaient pas davantage susceptibles de favoriser la violence en insufflant une haine profonde et irrationnelle envers des personnes identifiées" (§ 33) (E.H.R.M. 26 januari 2010, Özer (n° 2) t. Turkije).

De zaak Ürper e.a. (n° 2) t. Turkije betreft andermaal tijdelijke publicatieverboden van een aantal kranten en weekbladen) wegens vermeende propaganda voor een terroristische organisatie, de PKK/KONGRA-GEL. De overheidsinmenging steunde op (het beruchte) art. 6 van de Turkse Antiterrorismewet nr. 3713. Het ging meer bepaald om de kranten en weekbladen Gündem, Yedinci Gün, Haftaya Bakış, Yaşamda Demokrasi en Gerçek Demokrasi. Het E.H.R.M. is kort van stof en refereert naar het arrest in de zaak Urper e.a. t. Turkije van 20 oktober 2009 en de daarin gerapporteerde feiten en beoordeling door het Hof. Het Hof volstaat met erop te wijzen dat het in deze zaak een inbreuk vaststelde op art. 10 E.V.R.M., "where it noted in particular that the practice of banning the future publication of entire periodicals on the basis of section 6(5) of Law no. 3713 went beyond any notion of "necessary" restraint in a democratic society and, instead, amounted to censorship" (§ 17). Het Hof vindt dat er geen redenen zijn om in deze nieuwe zaak af te wijken van deze rechtspraak en stelt een inbreuk vast op art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 26 januari 2010, Ürper e.a. (n° 2) t. Turkije. Vgl. E.H.R.M. 20 oktober 2009, Ürper e.a. t. Turkije).

In nog een andere zaak tegen Turkije diende verzoekster klacht in tegen haar preventieve arrestatie en het gewelddadige optreden van de politie naar aanleiding van haar deelname

aan een op dat moment vreedzame betoging. De klacht op basis van art. 10 en 11 E.V.R.M. beoordeelt het Hof in deze zaak uitsluitend vanuit het perspectief van het recht op vreedzame vergadering (art. 11), benadrukkend dat “en l'absence d'actes de violence de la part des manifestants, il est important que les pouvoirs publics fassent preuve d'une certaine tolérance envers les rassemblements pacifiques, afin que la liberté de réunion garantie par l'article 11 de la Convention ne soit pas privée de tout contenu” (§ 38). Het Hof beslist dat “en l'absence d'actes de violence de la part de la requérante, l'arrestation de l'intéressée, effectuée de façon préventive pour l'empêcher de participer à la manifestation, n'était pas justifiée au sens du deuxième paragraphe de l'article 11 de la Convention” (§ 41) (E.H.R.M. 19 januari 2010, Nisbet Özdemir t. Turkije).

Hoewel het arrest in de zaak Gillan en Quinton t. Verenigd Koninkrijk in essentie een schending betreft van art. 8 E.V.R.M., is de vermelding van dit arrest in deze rubriek op zijn plaats. De feiten hebben namelijk ook betrekking op het tijdelijk aanhouden en fouilleren van een journaliste die op weg was naar een betoging naar aanleiding van een wapenbeurs in het Excel Centre in de Docklands in Oost-Londen. Ze moest ook stoppen met beeldopnamen te maken. De politiecontroles waren gesteund op de Britse antiterrorismewet die het mogelijk maakt om zonder enige aanleiding of zonder enige verdenking personen op publieke plaatsen te stoppen en aan een onderzoek te onderwerpen (art. 44 en 45 Terrorism Act 2000). Het Hof wijst erop “that the use of the coercive powers conferred by the legislation to require an individual to submit to a detailed search of his person, his clothing and his personal belongings amounts to a clear interference with the right to respect for private life. Although the search is undertaken in a public place, this does not mean that Article 8 is inapplicable” (§ 63). De cruciale vraag was dus ook hier of deze inmenging kon beschouwd worden als ‘voorzien bij wet’ en ‘nodig in een democratische samenleving’. Volgens het Hof voldoet de wet door de te ruime bevoegdheid die is gegeven aan de politie en door het te beperkte toezicht op de toepassing van de wet, niet aan de eerste voorwaarde. Het Hof is van oordeel “that the powers of authorisation and confirmation as well as those of stop and search under sections 44 and 45 of the 2000 Act are neither sufficiently circumscribed nor subject to adequate legal safeguards against abuse. They are not, therefore, “in accordance with the law” and it follows that there has been a violation of Article 8 of the Convention” (§ 87). Na deze vaststelling van art. 8 E.V.R.M. vindt het Hof het niet meer nodig de afzonderlijke klachten als zou ook sprake zijn van een schending van art. 10 en art. 11 E.V.R.M. te beoordelen : “The applicants further alleged that their rights to freedom of expression under Article 10, and freedom of assembly under Article 11, of the Convention were violated. It was argued that a stop and search which had the effect of delaying, even temporarily, contemporaneous reporting or filming of a protest amounted to an interference with Article 10 rights. It was further argued that the legislation itself, with its inadequate safeguards, might well have an intimidatory and chilling effect on the exercise of those rights in the form of peaceful protest and that this was precisely the position in the case of the first applicant (...). In the light of its above conclusion that there has been a violation of Article 8, the Court does not consider it necessary to examine the applicants' remaining complaints under the Convention” (§§ 88-90) (E.H.R.M. 15 januari 2010, Gillan en Quinton t. Verenigd Koninkrijk).

Zeker het vermelden waard in deze rubriek is ook een arrest van het E.H.R.M. in verband met de schending van het vermoeden van onschuld (art. 6 § 2) naar aanleiding van een persmededeling door het parket. In een arrest van 7 januari 2010 stelt het Europees Hof een inbreuk vast op het vermoeden van onschuld omdat de procureur tijdens een persconferentie over een verdachte verklaringen had afgelegd die bij de publieke opinie de indruk wekten als zou hij zeker de dader zijn van een bepaalde misdaad. Het Hof verwijst ook naar de ruime

media-aandacht in deze zaak en meent daarom “que les représentants du parquet ne pouvaient pas ignorer ce fait et auraient dû prendre les précautions nécessaires afin d’éviter toute confusion quant au sens de leurs déclarations au sujet de la culpabilité du requérant. Or, la Cour constate que tel n’a pas été le cas en l’occurrence”(§ 95). *Het Hof concludeert*: “prenant en compte le sens propre des mots employés et le fait qu’ils l’aient été par un haut responsable du parquet, et lors d’une conférence de presse tenue dans un contexte de large couverture médiatique d’un procès pénal encore pendant devant les tribunaux, la Cour estime que la déclaration litigieuse était susceptible d’inspirer au public le sentiment que l’intéressé était coupable du crime qu’on lui reprochait”(§ 96)(E.H.R.M. 7 januari 2010, Petyo Petkov t. Bulgarije).

Eén arrest verdient een grondiger toelichting, nl. het arrest in de zaak Laranjeira Marques Da Silva t. Portugal, een arrest waarin het Hof van oordeel is dat de veroordeling van een journalist wegens laster en schending van het geheim van het gerechtelijk onderzoek een schending oplevert van art. 10 E.V.R.M. (E.H.R.M. 19 januari 2010, Laranjeira Marques Da Silva t. Portugal).

De arresten en beslissingen van het E.H.R.M. kunnen worden geraadpleegd via de (vernieuwde!) website van het E.H.R.M., <http://www.echr.coe.int> (Hudoc).

E.H.R.M.

19 januari 2010

(2de sectie)

Laranjeira Marques Da Silva t. Portugal

In Portugal werd Laranjeira Marques Da Silva, de hoofdredacteur van het weekblad *Notícias de Leiria*, veroordeeld wegens de publicatie van enkele artikels waarin gerapporteerd werd over de strafvervolgung van een dokter (J.) op verdenking van seksueel misbruik van een patiënt. J. was niet enkel dokter, maar ook een bekend regionaal politicus. In een commentaarstuk riep Laranjeira Marques Da Silva de lezers ook op om andere mogelijke incidenten of gelijkaardige ervaringen met J. te melden. De hoofdredacteur werd vervolgd en veroordeeld tot een fikse geldboete en een schadevergoeding wegens laster en schending van het geheim van het strafonderzoek, een inbreuk in Portugal op het zgn. *segredo de justiça*.

Voor wat betreft de schending van het geheim van het strafonderzoek verwijst het Hof naar eerdere rechtspraak (o.a. E.H.R.M. 24 april 2008, *Campos Dâmaso t. Portugal*) waarin het duidelijk maakte dat het verbod tot openbaarmaking van informatie in verband met een strafonderzoek niet ten volle geldt in geval van persverslaggeving over publieke personen, rekening houdende met het recht van het publiek om geïnformeerd te worden over dit soort strafvervolgingen. Bovendien is door de berichtgeving geen schade toegebracht aan het onderzoek dat immers al afgesloten was op het moment van de publicatie van de gewraakte artikels. En van een mogelijke schending van het vermoeden van onschuld kon al evenmin sprake zijn. Het Hof formuleert het als volgt:

“42. La Cour rappelle avoir déjà eu à examiner la manière dont les juridictions portugaises appliquaient la législation de l’époque – entre-temps modifiée – en matière de violation du segredo de justiça. Dans l’affaire Campos Dâmaso, elle a ainsi considéré que ni le souci de protection de l’enquête ni celui de protection de la réputation d’autrui ne l’emportaient sur

l'intérêt du public à recevoir des informations sur certaines poursuites pénales dont font l'objet les hommes politiques (...).

43. La Cour n'aperçoit aucune raison de s'écarter de cette conclusion dans la présente affaire. Comme dans l'affaire Campos Dâmaso, il n'a été décelé en l'espèce aucun préjudice à l'enquête, laquelle était en tout état de cause terminée à l'époque de la publication du premier article du requérant. Quant à la protection de la présomption d'innocence de la personne visée, aucun magistrat non professionnel ne pouvait être appelé à juger l'affaire. Enfin, il n'a pas été démontré que le but de protéger la réputation et les droits de cette même personne a été atteint par la condamnation en question.

44. Ces éléments suffisent à la Cour pour conclure que la condamnation du requérant pour violation du segredo de justiça s'analyse en une ingérence disproportionnée dans l'exercice de son droit à la liberté d'expression qui ne correspondait à aucun « besoin social impérieux ». Partant, il y a eu violation de l'article 10 de la Convention à cet égard”.

Ook de veroordeling wegens laster vindt het Hof niet gerechtvaardigd in het perspectief van art. 10 E.V.R.M. Hoewel de veroordeling duidelijk gebaseerd was op de wettelijke bepalingen uit het Strafwetboek in verband met laster en een legitiem doel nastreefde, nl. de bescherming van de reputatie en de rechten van anderen, is volgens het Hof niet voldaan aan de noodzakelijkheidsvoorwaarde in een democratische samenleving. Het Hof wijst erop dat het publiek het recht heeft om geïnformeerd te worden over strafvervolgingen van politici, ook al hebben de eventuele misdrijven op het eerste zicht geen verband met hun politieke functies. Bovendien betreft het in essentie correcte gerechtsverslaggeving, waarvan het niet aan de rechtscolleges toekomt om te bepalen via welke journalistieke technieken deze verslaggeving moet gebeuren.

“50. Se penchant sur les circonstances de l'affaire, la Cour peut d'abord admettre que les publications litigieuses relevaient de l'intérêt général, le public ayant le droit d'être informé sur des enquêtes visant les hommes politiques, même lorsque d'éventuelles infractions ne semblent pas concerner, à première vue, l'exercice de leurs fonctions politiques.

51. La Cour réitère à cet égard que l'on ne saurait penser que les questions dont connaissent les tribunaux ne puissent, auparavant ou en même temps, donner lieu à discussion ailleurs, que ce soit dans des revues spécialisées, dans la grande presse ou au sein du public en général (...). En l'espèce, elle observe que la première publication du requérant, celle du 11 février 2000, ressortissait manifestement d'un genre journalistique bien connu qui est la chronique judiciaire. L'intéressé y donnait des informations concernant la procédure pénale en cause. Si l'on pouvait y déceler, ce que les juridictions nationales n'ont pas manqué de relever, un certain ton critique envers l'accusé J. (...), il convient de rappeler qu'un compte-rendu objectif et équilibré peut emprunter des voies diverses en fonction du moyen de communication – et du sujet – dont il s'agit : il n'appartient pas à la Cour, ni aux juridictions nationales d'ailleurs, de se substituer à la presse pour dire quelle technique de compte-rendu les journalistes doivent adopter (...).

52. Le deuxième article, publié le 18 février 2000, donnait également des informations fondées sur des données factuelles précises, ce qui ne saurait prêter à critique (...).”.

Voor wat de oproep betreft aan de lezers van het weekblad om gelijkaardige feiten te melden, is het Hof van oordeel dat de Portugese rechtscolleges deze oproep wat uit zijn verband hebben gerukt en dat het gewraakte commentaarstuk met deze oproep wel degelijk kaderde in de voor het overige legitieme en correcte gerechtsverslaggeving in verband met deze belangrijke rechtszaak:

“53. Le principal argument sur lequel les juridictions nationales se sont appuyées pour condamner le requérant tient en effet à la « note du directeur », publiée dans cette même édition du 18 février 2000, dans laquelle le requérant aurait quitté le registre factuel lorsqu'il a appelé à ce que de « nouveaux témoignages et données convaincants voient le jour afin de conforter davantage [les] choix [de la rédaction] » (..). Il est vrai que cette phrase, qui s'apparentait d'ailleurs d'avantage à un jugement de valeur qu'à une déclaration factuelle, renfermait un certain degré de critique envers l'accusé. La Cour relève toutefois qu'une telle phrase, prise, comme il se doit, dans le contexte plus large de la couverture médiatique accordée à l'affaire litigieuse, se fondait encore sur une base factuelle suffisante (..).

54. Si les raisons invoquées par les juridictions nationales pour condamner le requérant étaient donc pertinentes, elles ne suffisaient pas à démontrer que l'ingérence dénoncée à cet égard était « nécessaire dans une société démocratique »”.

Het Hof vindt de veroordeling van Laranjeira Marques Da Silva wegens laster daarom een inbreuk op art. 10 E.V.R.M., rekening houdend ook met de strenge sanctie:

“55. Se penchant enfin sur les sanctions appliquées en l'espèce, la Cour souligne que le requérant a été condamné de ce chef à une peine de 360 jours-amende, pour un montant total de 2 160 EUR, ainsi qu'au versement à J. d'une indemnité de 5 000 EUR au titre des dommages et intérêts. De telles sanctions – non négligeables et loin de revêtir un caractère mineur – sont excessives et de nature à emporter un effet dissuasif pour l'exercice de la liberté des médias (..).

56. La Cour estime ainsi que la condamnation du requérant du chef de diffamation en raison de cette seule phrase ne saurait correspondre à un « besoin social impérieux ».

57. Partant, il y a eu violation de l'article 10 de la Convention également sur ce point”.